

اصول علم اقتصاد

جلد اول

« اقتصاد کلان مقدماتی »

ترجمه و تالیف:
دکتر منوچهر فکری ارشاد

ریچارد جی. لیبسی
کالین هاربری

انتشارات سازمان مدیریت صنعتی

۱۳۸۲

لیپسی، ریچارد، ۱۹۲۸ - م. Lipsey, Richard G.
 اصول علم اقتصاد ۲ / ریچارد جی لیپسی، کالین
 هاربری؛ ترجمه و تالیف منوچهر فکری ارشاد. —
 تهران: سازمان مدیریت صنعتی، ۱۳۸۳.
 ۲ ج. : جدول، نمودار.

ISBN 964-6175-90-2 (دوره ۲) : ۷۵۰۰۰ ریال

ISBN 964-6175-92-9 (۲) : ۷۵۰۰۰ ریال (ج. ۱) ISBN 964-6175-91-0 (ج. ۲)

(ج.)

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیپا.
 این کتاب ترجمه اقتصاد کلان از کتاب
 First principles of economics می‌باشد.

مفردجات: ج. ۱. اقتصاد کلان مقدماتی. -- ج. ۲.
 اقتصاد کلان میانی. -

۱. اقتصاد کلان. ۲. اقتصاد. الف. هاربری، کالین
 دزمووند Hurbury, Colin Desmond ب. فکری ارشاد،
 منوچهر، ۱۳۱۵ - ، مترجم. ج. سازمان مدیریت
 صنعتی. د. عنوان.

۳۳۹

۱۶ الف / ۵ / ۱۷۲ HB

۱۳۸۳

۸۳-۱۷۹۳۰م

کتابخانه ملی ایران

نام کتاب:	اصول علم اقتصاد (جلد اول)
مترجم و مؤلف:	دکتر منوچهر فکری ارشاد
تأیید:	مریم رسولی - معصومه عباسی مقدم - عاطفه نژاد جعفری
صفحه آرایشی:	حمیده غیاثوند
چاپ اول:	۱۳۸۴
تیراژ:	۲۰۰۰
لیتوگرافی و چاپ:	تارنگ
شابک:	ISBN 964-6175-91-0 / ۹۶۴-۶۱۷۵-۹۱-۰
شابک دوره:	ISBN 964-6175-90-2 / ۹۶۴-۶۱۷۵-۹۰-۲
قیمت دوره دو جلدی:	۸۵۰۰۰ ریال
ناشر:	سازمان مدیریت صنعتی - تهران، خیابان ولی عصر، ابتدای خیابان جام جم
مرکز پخش:	پخش سینا - تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهید نظری،
	پلاک ۲۵۸ تلفن ۶۴۰۱۷۸۳-۶۹۶۳۳۰۱

فهرست مطالب

جلد اول

« اقتصاد کلان مقدماتی »

صفحه

عنوان

۹	مقدمه ناشر
۱۱	پیش گفتار
۱۳	مقدمه

فصل اول

۱۵	مقدمه‌ای بر اقتصاد کلان
۱۶	اقتصاد کلان چیست؟
۱۹	متغیرهای عمده‌ی اقتصاد کلان
۲۰	اشتغال و بی کاری
۲۱	محصول ملی کل
۲۷	سطح عمومی قیمت‌ها
۳۴	نرخ بهره
۳۷	تراز پرداخت‌ها و نرخ مبادله

۴۰	هدف‌های سیاست اقتصاد کلان
۴۰	هدف‌های نخستین
۴۱	هدف‌های امروزی
۴۳	ابزار اعمال سیاست‌های اقتصاد کلان
۴۵	نظریه‌های اقتصاد کلان و سیاست‌های اقتصادی
۴۶	خلاصه‌ی فصل اول
	فصل دوم
۴۹	مدار گردش اقتصادی و محاسبه‌ی درآمد ملی
۴۹	مدار گردش درآمد
۵۴	انواع عمده‌ی تولید
۵۴	کالا‌های مصرفی
۵۶	کالا‌های سرمایه‌ای
۶۰	تولیدات دولتی
۶۱	محصول، مخارج و درآمد در مدار اقتصادی
۶۲	روش محصول (یا تولید)
۶۵	روش مخارج
۶۸	روش درآمد
۷۱	چرا این سه روش به جاصل جمعی یک‌سان می‌رسند
۷۴	آمار درآمد ملی
۷۵	مقادیر مختلف تشکیل‌دهنده‌ی مخارج کل
۷۸	تفسیر مقادیر تشکیل‌دهنده‌ی درآمد ملی
۷۸	ارزش‌های اسمی و ارزش‌های واقعی
۷۸	محصول کل و محصول سرانه
۷۹	مشکلات اندازه‌گیری
۸۲	محصول ناخالص داخلی و سطح زندگی

۸۸	کدام معیار بهتر است؟
۸۹	خلاصه‌ی فصل دوم

فصل سوم

۹۱	مصرف و سرمایه‌گذاری
۹۱	الگوی کینزی
۹۲	الگوی دوبخشی
۹۳	مقولات مخارج در الگوی دوبخشی
۹۴	ویژگی‌های جریان مخارج
۹۵	عوامل تعیین‌کننده‌ی مخارج سرمایه‌گذاری
۹۵	سرمایه‌گذاری ثابت
۱۰۰	سرمایه‌گذاری در موجودی‌ها
۱۰۱	ساختمان‌های مسکونی
۱۰۱	سرمایه‌گذاری به منزله‌ی مخارج مستقل
۱۰۳	مخارج مصرف
۱۲۰	تابع مخارج کل
۱۲۸	خلاصه‌ی فصل سوم

فصل چهارم

۱۳۱	درآمد ملی حالت تعادل
۱۳۳	روش درآمد - مخارج
۱۳۸	روش برداشت - تزریق
۱۴۵	یک‌سانی دو روش "درآمد - مخارج" و "برداشت - تزریق"
۱۵۴	این نتیجه‌گیری‌ها تا چه اندازه عمومیت دارند؟
۱۵۵	ارتباط بین پس‌انداز و سرمایه‌گذاری

۱۵۸	خلاصه‌ی فصل چهارم
-----	-------------------

فصل پنجم

۱۶۱	تغییرات درآمد ملی
۱۶۱	حرکت در امتداد منحنی‌ها و جابه‌جایی منحنی‌ها
۱۶۵	علل تغییرات درآمد ملی
۱۶۵	تغییر در سرمایه‌گذاری‌های برنامه‌ریزی‌شده
۱۶۹	تغییر در مصرف و پس‌انداز برنامه‌ریزی‌شده
۱۷۱	تناقض صرفه‌جویی
۱۷۵	ضریب فزاینده
۱۷۵	تعریف ضریب فزاینده
۱۷۶	تعیین ضریب فزاینده
۱۸۴	خلاصه‌ی فصل پنجم

فصل ششم

۱۸۵	دولت و مدار اقتصادی
۱۸۶	روش درآمد - مخارج
۱۸۷	طرز کار مخارج برنامه‌ریزی‌شده
۱۹۳	درآمد ملی تعادلی
۱۹۳	اثرات تغییر مالیات‌ها و مخارج دولت
۱۹۵	روش برداشت - تزریق
۱۹۶	طرز کار مالیات‌ها و مخارج دولت
۲۰۰	درآمد ملی تعادلی
۲۰۱	اثرات تغییر مالیات‌ها و مخارج دولت

۲۰۳	ضریب فزاینده با حضور بخش دولتی
۲۱۱	خلاصه‌ی فصل ششم

فصل هفتم

۲۱۳	نوسانات درآمد ملی و سیاست مالی
۲۱۳	انواع نوسانات
۲۱۵	دور تجاری
۲۱۵	اصطلاح‌شناسی دور تجاری
۲۱۷	توضیحاتی در زمینه‌ی ادوار تجاری
۲۲۵	سیاست مالی
۲۲۷	شکاف‌های سه گانه
۲۲۹	بودجه‌ی دولت
۲۳۱	اهداف سیاست مالی
۲۳۶	ادوار ناشی از سیاست‌گذاری
۲۳۸	سیاست‌های ارادی و خودکار
۲۴۳	خلاصه‌ی فصل هفتم

فصل هشتم

۲۴۵	تراز پرداخت‌ها و درآمد ملی
۲۴۵	پرداخت‌های بین‌المللی و نرخ ارز
۲۴۶	حساب پرداخت‌های بین‌المللی
۲۵۱	تراز پرداخت‌های بین‌المللی
۲۵۸	نرخ ارز
۲۵۹	تجارت خارجی در نظریه‌ی تعیین درآمد ملی
۲۶۲	نظریه‌ی تعیین درآمد ملی
۲۷۰	اندازه‌ی ضریب فزاینده

۲۷۴	تسری بین‌المللی تأثیرات تغییر در آمد ملی
۲۷۵	صادرات بهتر است یا واردات؟
۲۷۸	خلاصه‌ی فصل هشتم
	فصل نهم
۲۸۱	بازرگانی بین‌المللی
۲۸۲	دادوستد بین افراد و دادوستد بین مناطق
۲۸۳	ویژگی‌های بازرگانی بین‌المللی
۲۸۴	مزایای بازرگانی
۲۸۴	مزیت مطلق
۲۸۷	مزیت نسبی
۲۹۱	محدودیت‌های بهره‌گیری از بازرگانی
۲۹۷	مزایای تولید در مقیاس بزرگ
۲۹۸	مزایای تجربه‌آموزی
۲۹۸	آیا نظام آزاد قیمت‌ها، اقتصاد را به سمتی هدایت می‌کند که با اصول
	مزیت نسبی هم‌آهنگ باشد؟
۲۹۹	رابطه‌ی بین هزینه‌ی فرصت از دست‌رفته و قیمت‌ها
۳۰۲	تأثیرات تغییر نرخ ارز
۳۰۵	تأثیرات تورم داخلی در یک کشور
۳۰۷	تأثیر کاهش هزینه‌ی دستمزد در یک کشور
۳۰۹	رابطه‌ی مبادله
۳۱۱	تعادل بازرگانی بین‌المللی
۳۱۵	تجارت آزاد
۳۱۶	حمایت اقتصادی
۳۲۲	دلایل موافقت و مخالفت با حمایت‌های بازرگانی
۳۲۹	سیاست‌های جایگزین حمایت‌های بازرگانی

۳۳۰	هم کاری های بین المللی
۳۳۱	هم کاری های جهانی
۳۳۱	هم کاری های منطقه ای
۳۳۱	ترویج تجارت و انحراف تجارت
۳۳۴	خلاصه ی فصل نهم

فصل دهم

۳۳۷	پول و سطح قیمت ها
۳۳۷	پول
۳۳۷	کارکردها و ویژگی های پول
۳۴۲	تاریخچه ی پول
۳۴۷	پول مدرن
۳۵۱	عرضه ی پول
۳۵۳	ارزش های پولی و ارزش های نسبی
	رابطه ی بین پول و قیمت ها :
۳۵۹	نظریه ی کلاسیک مقداری پول
۳۵۹	معادله ی مبادله
۳۶۲	معادله ی مبادله و نظریه ی مقداری پول
۳۶۹	خلاصه ی فصل دهم

فصل یازدهم

۳۷۱	بانک ها و عرضه ی پول
۳۷۱	انواع دارائی های مالی
۳۷۶	بانک داری در ایران
۳۷۶	بانک های تجاری
۳۷۹	اتاق پایابای

۳۸۰	 مؤسسات مالی غیربانکی
۳۸۱	 خلق پول توسط بانک‌ها
۳۸۴	 نظام تک بانکی
۳۸۵	 نظام چند بانکی
۳۹۱	 ضریب فزاینده‌ی پول
۳۹۲	 خروج پول نقد از نظام بانکی
۳۹۵	 خلاصه‌ی فصل یازدهم

مقدمه ناشر

بی‌گمان اقتصاد دارای چنان ابعاد وسیعی است که هر اندازه هم در خصوص آن گفته و یا نوشته شود، باز هم مطالب و دیدگاه‌های فراوانی وجود دارد و یا تولید می‌شود که باید اهل فن در انتقال آنها همت نمایند.

در این پهنه تهیه بسیاری مطالب، کلیدی و زیربنایی و پایه هستند و مواردی متناسب با شرایط اقتصادی و اجتماعی جهان و یا سطح ملی زمینه طرح پیدا می‌کنند که هر کدام و هر دسته شأن خود را دارند.

سازمان مدیریت صنعتی به لحاظ پیوستگی بی‌چون و چرای اقتصاد و مدیریت، بر خود فرض می‌داند که سهم شایان توجهی در انتقال مفاهیم و مطالب اقتصادی به جامعه و خصوصاً جامعه مدیریت کشور ایفا نماید که نشر کتاب حاضر در همین راستا است.

با بررسی اجمالی فهرست و مطالب کتاب، همگان درخواهند یافت که اگر حوصله‌ای دست دهد و عزمی دز پی باشد، یا به ضرورت مطالب به عنوان یک مجموعه درسی در دوره‌ها عرضه گردد، فایده عظیمی نصیب بهره‌گیران خواهد نمود.

امید است ما و دیگر موسسات مشابه به این روند ادامه دهیم تا روز به روز شاهد گسترش مفاهیم علمی از پدیده پیچیده جهانی باشیم. پدیده‌هایی که بدون تردید بهم پیوستگی و حساسیت آنها مورد تایید همگان است.

پیشی گفتار

کتاب حاضر که با عنوان "اصول علم اقتصاد" ۲ منتشر می‌شود، در واقع ادامه‌ی "اصول علم اقتصاد" ۱ است که مباحث اقتصاد خرد را دربرمی‌گرفت. "اصول علم اقتصاد" ۲ به بحث پیرامون مباحث اقتصاد کلان می‌پردازد. مباحث این کتاب نیز همانند اقتصاد خرد، چنان تنظیم شده‌اند تا بتوانند پاسخ‌گوی نیاز درس اقتصاد کلان برای دانشجویان رشته‌های اقتصاد، حسابداری، بازرگانی و مدیریت در دوره‌ی کارشناسی باشند. لیکن در دوره‌ی کارشناسی ارشد نیز می‌توان از این کتاب به منزله‌ی متن پایه برای مرور مباحث اقتصاد کلان استفاده کرد. علاوه بر این، افراد غیردانشجوی علاقه‌مند به علم اقتصاد هم می‌توانند از کتاب حاضر به منزله‌ی خودآموز اقتصاد کلان بهره بگیرند، زیرا سعی کرده‌ام موضوعات موردبحث را - تا آن‌جا که ممکن بوده است - با زبانی ساده توضیح دهم. البته بیان مباحث اقتصادی با زبان ساده - بدون استفاده از مفاهیم و روش‌های ریاضی - سبب شده است تا در برخی موارد، کلام به درازا کشیده شود؛ اما چه باک، در عوض حق مطالب، آن‌چنان که نکته‌ای مبهم و نامفهوم نماند، ادا شده است.

به علت حجم مطالب و تعداد زیاد صفحات، اقتصاد کلان در دو جلد چاپ شده است: جلد اول با عنوان "اقتصاد کلان مقدماتی" و جلد دوم با عنوان "اقتصاد کلان میانی"، در جلد اول (اقتصاد کلان مقدماتی) با الگوی ساده‌ی کینزی اقتصاد کلان آشنا می‌شوید. این الگو به بررسی مخارج کل می‌پردازد و این مخارج را به گروه‌های عمده‌ی مصرف، سرمایه‌گذاری، مخارج دولت، صادرات و واردات تقسیم می‌کند. در این

الگوی ساده‌ی کینزی قیمت‌ها و نرخ بهره ثابت فرض شده‌اند. در جلد دوم (اقتصاد کلان میانی) با وارد کردن پول و نرخ بهره در الگوی ساده‌ی کینزی، از یک الگوی پیش‌رفته‌تر برای تحلیل مباحث اقتصاد کلان بهره گرفته‌ایم. وارد کردن پول و نرخ بهره در الگو به ما امکان می‌دهد تا سیاست‌های پولی و مالی دولت را مورد مطالعه قرار دهیم. و بالاخره، با لحاظ کردن بازرگانی خارجی و نقل و انتقالات سرمایه‌های خارجی، از الگوی اقتصاد بسته به الگوی اقتصاد باز راه یافته‌ایم.

به طور معمول باید هر یک از این دو جلد را در یک نیم‌سال تحصیلی تدریس کرد؛ لیکن اساتید محترم می‌توانند با در نظر گرفتن نیاز درسی دانشجویان و تعداد واحدهای تعیین شده برای اقتصاد کلان، هر مقدار از مباحث مطرح شده در این دو جلد را که صلاح می‌بینند، طی یک نیم‌سال تدریس کنند.

برای تدوین کتاب اقتصاد کلان از متون متعددی استفاده کرده‌ام؛ لیکن کتاب *First Principles of Economics* نوشته‌ی Richard G. Lipsey، استاد دانشگاه‌های "ونکوور" و "لندن" و Colin Harbury، استاد دانشگاه اقتصاد لندن، به منزله‌ی متن پایه و چارچوب اساسی مورد استفاده قرار گرفته است. سایر متون مورد استفاده را در پایان کتاب، تحت عنوان "منابع" ذکر کرده‌ام.

منوچهر فکری ارشاد

مقدمه جلد اول

در جلد اول اقتصاد کلان با الگوی ساده کینزی اقتصاد کلان آشنا می‌شویم. اقتصاد کلان نحوه رفتار مجموعه‌های بزرگ، مانند محصول ملی کل و میانگین‌های بزرگ، مانند سطح عمومی قیمت‌ها را مورد بررسی قرار می‌دهد.

الگوی کینزی اقتصاد کلان به بررسی مخارج کل می‌پردازد و آن را به گروه‌های عمده‌ای تقسیم می‌کند، شامل: مصرف‌سرمایه‌گذاری، مخارج دولت، صادرات و واردات. در الگوی ساده کینزی، این مخارج به دو گروه تقسیم می‌شوند. گروه اول متغیرهایی هستند که همراه با درآمد ملی تغییر می‌کنند و لذا متغیرهای درونی به شمار می‌آیند؛ و گروه دوم متغیرهایی می‌باشند که بیرون از الگوی کینزی قرار دارند و لذا مقادیر ثابت بیرونی شمرده می‌شوند. در الگوی ساده کینزی فرض بر آن است که سطح قیمت‌ها و نرخ بهره، هر دو ثابت‌اند.

در جلد دوم این کتاب، الگوی ساده کینزی را غنی‌تر می‌کنیم تا بتوانیم نرخ بهره و سطح عمومی قیمت‌ها را نیز به منزله متغیرهای درونی مورد بررسی و مطالعه قرار دهیم.